

Umsögn um drög að innkaupastefnu matvæla fyrir opinbera aðila, Mál nr. S-97/2019

Fyrirliggjandi drög hnykkja á nokkrum af þeim aðgerðum sem nefndar eru í lögum nr. 93/1995 um matvæli til að tilgangur laganna náist. Innkaupastefnan miðar einkum að aðgerðum varðandi gæði og hollustu matvæla og að merkingar og aðrar upplýsingar um þau séu réttar og fullnægjandi s.s. rekjanleika afurða og vara, fræðslu, upplýsingamiðlun, neytendavernd og opinberu eftirliti.

Stefnan setur þrjú megin markmið:

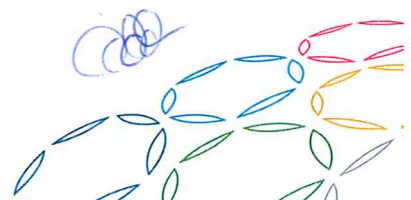
1. Efla áherslu á sjálfbærni og vistvæn skilyrði í innkaupum og umsýslu á matvælum
2. Máltíðir í mötuneytum opinberra aðila uppfylli lýðheilsu- og neytendur hafi aðgang að upplýsingum um hollustu og uppruna
3. Lögð sé áhersla á vistvæn skilyrði, lýðheilsu og samvinnu hagaðila í innkaupaferlum matvæla

Matís hefur þekkingu og hæfni til að koma að þeim fimm aðgerðum (1.1.A, 1.2.A, 2.1.B, 2.2.A og 2.2.C) sem lagt er til að Matís komi að eða sinni. Tryggja þarf fjármagn til aðgerðanna svo Matís geti sinnt því sem óskað er eftir. Aðkoma Matís að aðgerð 2.1.C er jafnframt mikilvæg vegna reynslu innan veggja Matís á þessu sviði og vegna þess að byggja má aðgerðina á ÍSGEM gagnagrunninum, Íslenska gagnagrunninum um efnainnihald matvæla.

Mikilvægt er að stefnt sé að því að íslensk framleiðsla sé framúrskarandi, í því samhengi eru mælanleg markmið mikilvæg og til að stefna nái fram að ganga þurfa markmiðin jafnframt að vera raunhæf. Í ljósi þess að óljóst er hver sé núverandi staða varðandi vistvæn skilyrði er óvarlegt að setja niður nákvæma mælikvarða um slíka þætti fyrr en vitað er hvernig málum sé nú háttað og hvernig nýliðin þróun hefur verið (sbr. Mælikvarða aðgerð 1.1.B). Eins og fram kemur í viðauka C, eru nokkuð lægri hlutföll notuð í öðrum löndum en stefnt er að verði notuð hér á landi árið 2030 skv. drögunum.

Í þessum drögunum er hugtakið vistvæn skilyrði notað sem yfirhugtak skilyrða sem taka tillit til matvælavottana, umhverfisskilyrða, gæðakrafna og annarra þátta sem skaða ekki umhverfi eða heilsu manna. Kerfi verður ekki sett upp nema að þættir þess séu skýrt skilgreindir og fyrirkomulag úttekta skipulagt. Mikilvægt að í endanlegri stefnu sé skýrt hvernig hugtök séu notuð, einkum þegar verkefnum og ábyrgð er útteilt.

Matís er ekki prófunastofa, Matís er þekkingar- og vísindasamfélag sem rekur rannsóknastofu sem hefur verið tilnefnd til viðtöku opinberra eftirlits sýna (bls. 16). Rétt er að geta þess að óþarfi er að fjalla um einstök þróunarverkefni sem eru í vinnslu í endanlegri stefnu og að tilgreina einstök sprotafyrirtæki í samhengi við opinbera stefnumörkun (bls. 16 og bls. 32). Eins má benda á það að qPCR magngreinir erfðaeefni en mælir ekki DNA-auðkenningu (bls. 16). Vera má að þó stjórnvöld hafi lagt áherslu á og lagt fjármagn til aðlögunar að lífrænum landbúnaði s.s. í Búvörusamningi frá árinu 2016, kunni fjárhæðirnar (35 milljónir á ári og að hámarki 7 milljónir til sérhvers framleiðanda) ekki að vera nægjanlega háar til að liðka til fyrir breytingu búháttar og e.t.v. ekki sambærilegar því sem tíðkast í nærliggjandi löndum (bls. 15).

Upplýsingagjöf til neytenda í mötuneytum og á veitingastöðum hefur verið ábótavant. Mikilvægt er að auka rekjanleika upplýsinga um matvæli svo auðveldara sé að miðla þeim áfram til neytenda og mötuneyta rétt eins og annarsstaðar.

Rétt er að það er mikilvægt að mælitæki, tækni og gagnagrunnar, sem tryggja áreiðanlegar upplýsingar um rekjanleika og næringargildi matvæla, verði aðgengilegir eða uppfærðir með nægu fjármagni sem og fjármögnun þjónustu og stuðnings fyrir neytendur. Kostur væri ef orðalag í samantekt væri samræmt orðalagi í aðgerð 2.1.B.

Aðgangur neytenda að upplýsingum um uppruna, samsetningu og næringargildi matvæla er mikilvægur og stuðlar að framgangi laga um matvæli. Þörf er á að koma þeim upplýsingum betur til skila áður en hafist er handa við að þróa ný markmið s.s. um vistvæna framleiðsluhætti. Í ljósi þess að stefna um opinber innkaup á að uppfylla lýðheilsumarkmið um næringu, er mikilvægt að vinna áttak í uppfærslu og endurbótum á framsetningu gagna um efnainnihald matvæla. ÍSGEM gagnagrunnurinn í umsjón Matís, heldur utan um þessi gögn. Fjármagn hefur ekki fengist til að gera ÍSGEM kleift að sinna meiru en lágmarksviðhaldi í viðleitni til þjónustu við atvinnulíf og samfélag með hagnýtingu gagna úr mælingum innan rannsóknaverkefna.

Áætlaður árlegur kostnaður við að uppfæra ÍSGEM og koma ÍSGEM á það form að gagnagrunnurinn nýtist neytendum og framleiðendum með þeim hætti að hann þjóni hlutverki sínu betur, er á bilinu 16-19 milljónir króna (m.v. kostnað 2019). Reikna má með að þróun nýrra viðmiða s.s. um vistvæn skilyrði sé enn kostnaðarsamari, því ekki hefur verið haldið utan um þá þekkingu með sama hætti og efnainnihald matvæla síðustu 40 ár.

Milljónir ISK	Ár 1	Ár 2	Ár 3	Ár 4	Alls
Efnaælingar	5	4,5	4	4	17,5
Vinna við gögn og skráningu	12	10	10	10	42
Tölvu- og vefkerfi	2	2	2	2	8
Alls	19	16,5	16	16	67,5

Boðað hefur verið að Matvælastofnun mun veita neytendum upplýsingar um frammistöðu matvælafyrirtækja í tengslum við áhættu og frammistöðuflokkun frá og með 1. janúar 2021. Til að létta neytendum lífið og forðast ofgnótt merkinga má fá reynslu af slíkum merkingum áður en unnið er að mótun annarrar frammistöðuflokkunar s.s. á vettvangi Ríkiskaupa (Undirmarkmið 3.2).

Matís áskilur sér rétt til að koma á framfæri nánari athugasemdum á síðari stigum málsins. Þá er félagið reiðubúið að funda um málið með ráðuneytinu.

Virðingarfyllt

Oddur Már Gunnarsson
starfandi forstjóri Matís

